

29. Kaupunginmuseo

Museolautakunnan kokoonpano ja kokoukset. Lautakuntaan kuuluivat v. 1956 puheenjohtajana fil. tri Eino Suolahti sekä jäsenenä tekstiilitait. Rauha Aarnio, rva Aino Keto, kansanedust. Martta Salmela-Järvinen ja prof. Nils Erik Wickberg, joka valittiin varapuheenjohtajaksi (23. 1. 4 §). Kaupunginhallituksen edustajana lautakunnassa oli rva Hellä Meltti; sihteerinä toimi museonhoit. Helmi Helminen.

Lautakunta kokoontui kertomusvuonna 6 kertaa. Pöytäkirjojen pykäläluku oli 72.

Eräät museolautakunnan tekemät esitykset. Museolautakunnan esityksestä oli kokoelmien esittelyvihkosen painatukseen varatun määrärahan säästö, 307 800 mk, siirretty kertomusvuonna käytettäväksi. Esittelyvihko painettiin yhden painoarkin laajuisena sekä suomen-, ruotsin- että englanninkielisenä. Myyntihinta oli 40 mk.

Kaupunginhallitukselta anottiin määrärahaa Kööpenhaminan yhteisnäyttelyn valmistelutöitä varten (7. 6. 49 §) sekä oikeutta ylittää eräitä kertomusvuoden talousarvioon merkittyjä määrärahoja (14. 8. 56 §). Lisäksi tehtiin esityksiä kaupunginmuseon osallistumisesta yhteispohjoismaiseen pääkaupunginmuseoiden näyttelyyn Kööpenhaminassa sekä kaupungin edustuksesta ko. tilaisuuksissa (23. 1. 9 §, 14. 8. 54 §); varastotilojen saamisesta museolle siksi ajaksi, kunnes museon lisärakennussuunnitelma toteutuisi (10. 12. 64 §) sekä lisätyövoiman saamisesta museoon v:n 1957 aikana (10. 12. 69 §).

Ilmavoimien esikunnalle tehtiin esitys vanhan kaupungin osan sekä eräiden muiden kohteiden ilmavalokuvaamisesta museon kokoelmia ja tilapäisnäyttelyitä varten.

Lausunnot. Kaupunginhallitukselle annettiin lausuntoja asioista, jotka koskivat: kaluston hankintaa Mariankatu 9:ssä olevaan rakennukseen suunniteltuun kaupungin edustushuoneistoon (23. 1. 2 §); päätösvallan siirtämistä lautakunnalle kaupungin historiallisiin rakennuksiin ja niiden lähiympäristön suunnitteluun liittyvien kysymysten käsittelyssä (23. 1. 8 §); Kulosaaren kartanon kalustusksymyksiä (14. 8. 53 §) sekä Suomen rakennustaiteen museon anomusta avustuksen saamiseksi helsinkiläisarkkitehtuurin valokuvauttamiseen v. 1957—1958 (10. 12. 62 §).

Satamalautakunnalle annettiin lausunto museon satamalaitokselta saaman varastotilan vaihtamisesta (9. 4. 18 §) sekä väestönsuojelutoimistolle sen pyytämät tiedot kaupunginmuseon tarvitsemista kalliosuojatiloista.

Henkilökunta. Museonvartija-siivooja Lyyl Ahlbom erosi työkyvyttömyyden takia 30. 6. ja siirtyi eläkkeelle. Virkaan valittiin 1. 7. lukien Helmi Hiltunen. Osapäivätyöhön toiseksi museonvartija-siivoojaksi valittiin 15. 4. lukien Tyyne Domander.

Sairauslomaa myönnettiin museonvartija-siivooja Ahlbomille 9. 3. — 31. 5.

Kaupunginmuseon edustajana Forssassa 18. — 19. 8. pidetyssä Suomen Museo-liiton vuosikokouksessa oli museonhoit. Helminen.

Kokoelmien karttuminen. Kaupunginmuseon kokoelmiin saatiin lahjaksi tai hankittiin ostamalla yhteensä 1 275 esinettä. Nämä jakaantuvat eri pääryhmiin seuraavasti: kirjallisuutta 52, karttoja 16, rakennus- ja mittapiirustuksia 21, valokuvanegatiiveja vedoksi- neen 552, valokuvia ilman negatiivia 262, öljymaalauksia 5, vesivärimalauksia ja piir- roksia 12, graafisia töitä 3, virka- ym. merkkejä 8, leimoja ja leimasimia 6, mitaleja ja ra- hoja 26, huonekaluja 10, hopea- ja tinaesineitä 21, posliinia, lasia ja keramiikkaa 42, talous- ja työkaluja 24, puvustoa ja käsitöitä 21, malleja 1, rakennuksenosia 5, maalöytöjä 2, arkistoinesta 73 ja kuvalaattoja 113 numeroa.

Museon kokoelmia kartuttivat lahjoituksin seuraavat henkilöt, virastot, laitokset ja yhtymät: rva Sigrid Berner, maist. Biese, maist. Marie Louise v. Bonsdorff, hra Oskar Broström, rva Tyyne Domander, valokuv. C. Grünberg, nti Hagán, kirjailija Helge Heikkinen, Helsingin kaupunginhallitus, kaupunginarkisto, huoltolautakunta, kaasulaitos, rakennusvirasto, satamalaitos, Helsingin Yliopiston rahakammio, yliopiston kirjaston slaavilainen osasto, Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Salama, rva Irma Kuurre, nti Kitty Linder, vahtimest. T. Luhtasaari, apteekk. Å. Lydman, toht. Sylvi Möller, Antiikki-liike B. Nyholm, nti Taimi Partanen, arkkit. Toini Raunisto, kapt. V. S. Salokangas, veturinkulj. J. Sandelin, hra Börje v. Schoultz, intend. Sven Strindberg, yliopp. Jaakko Suihkonen, toht. rva Karin Sundberg, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Suomen Pankki, Suomen rakennustaiteen museo, hra Matti Suonvieri, tait. Huldra Törnudd, Wärtsilä Oy:n Arabian tehdas, tri S. E. Åström.

Museolle lähettivät jatkuvasti julkaisujaan Helsingin Lääkäriyhdistys, Kulutusosuuskuntien Keskusliitto, København Bymuseum, Oslo Bymuseum, Osuusliike Elanto, Stockholms Stadsmuseum, Oy. Stockmann Ab., Suomen Filmikamari, Suomen Osuuskauppojen Keskusosuuskunta sekä Warbergs Museum.

Lahjoituksista mainittakoon eräitä sellaisia, joiden edustamalta alalta kokoelmat olivat hyvin puutteellisia. Näin oli laita esim. Helsingin ammattikuntien historiaa valaisevien esineiden, kuvien yms. suhteen. Maist. Biesen lahjoittama helsinkiläistä seppämest. Adolf Wilhelm Winqvistiä esittävä muotokuva, jonka on piirtänyt Helmi Biese, oli tästä syystä ilahduttava lahjoitus.

Wärtsilä Oy:n Arabian tehdas lahjoitti täydennyksenä v. 1955 museoon saatuun kokoelmaan valikoiman fajanssi-, posliini- ja kivimassaesineitä, joita ovat valmistaneet Arabian tehtaan taiteilijat. Kokoelma edustaa v. 1935—1956 vallinneita tyyliäsuuntia ja kullekin taiteilijalle luonteenomaista työtä.

Aikanaan Hakasalmen huvilaan järjestettäviä helsinkiläisiä kodinsisustuksia varten tarvitaan ne vanhat tammiset ruutuparketit, jotka talossa Aleksanterinkatu 15 suoritettujen korjaustöiden yhteydessä poistettiin käytöstä ja jotka Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Salama lahjoitti museolle. Saman talon portaikossa olleet kattomaalaukset yhtiöllä omalla kustannuksellaan valokuvautti museon kuva-arkistoa varten.

Museon toisen kerroksen »punaiseen huoneeseen» ja »makuuhuoneeseen» saatiin hankituksi pari pöytää, sohva ja ompelupöytä sekä tuoleja, kaikki biedermeiertyyliisiä ja helsinkiläiskodeista peräisin.

Helsinkiläismestareitten valmistamia hopea- ja tinaesineitä ostettiin mm.: Petter Pettersonin valmistamat tinaiset kynttilänjalat v:lta 1790, Anders Dannberg'in hopeainen kermakko v:lta 1822, pari hopeisia kynttilänjalkoja v:lta 1834, M. Fahlströmin hopealusikka v:lta 1798 sekä J. Winqvistin tekemä lusikka ja P. Karpin valmistamat sokeripihdit.

Aurora Karamsin lahjoitti v. 1882 puutarhurilleen Carl Johan Gauffinille hopeisen kahvikaluston, joka oli kultaseppä Roland Mellinin työtä v:lta 1877. Tämän kahvikaluston, johon kuuluu kannu, sokerikko, kermakko sekä 6 kahvilusikkaa, kaupunginmuseo osti takaisin.

Kulttuurihistoriallisiin kokoelmiin saatiin nti Kitty Linderin kautta ostetuksi Pariisiin, kreivi N. Adlerbergin perillisten haltuun joutunut albumi, jonka eräät helsinkiläiset olivat lahjoittaneet erojaislahjaksi kenraalikuvernööri, kreivi Adlerbergille. Albumin kannet ovat kultasepäntyötä. Albumissa on lahjoittajien valokuvat, yhteensä 44 henkilökuvaa.

Kööpenhaminasta, Antikvariaatti Ludvig Langen varastoista, ostettiin kaksi Helsinki-aiheista akvarellia v:lta 1888, jotka oli maalannut V. Block-Schur. Toisen aihe on Eteläsatamasta, toinen esittää Suurkirkkoa ja Senaatintoria.

Muista taideostoista mainittakoon Arvo Makkosen öljyväriyöt v:lta 1920 ja 1928. Molempien maalausten aiheet ovat Hakaniemestä. Muotokuvakokoelmiin ostettiin Pekka Halosen omakuva.

Museon kirjastosta puuttunut ensimmäinen Helsingin historia, Henric Forsiuksen väitöskirja saatiin hankituksi museoon.

Valokuvaukset ja kuvahankinnat. Kertomusvuonna valokuvattiin ensi sijassa museon kokoelmiin kuuluvaa esineistöä ja museon uutta näytteillepanoa, sekä sellaisia kohteita Helsingissä, joissa parhaillaan oli käynnissä rakennuskorjauksia tai tapahtui rakennusten purkamista. Sörnäisten ja Toukolan kaupunginosa valokuvattiin järjestelmällisesti katu

kadulta. V:n 1955 ja 1956 aikana rakennettuja kouluja, sairaaloita ym. julkisia rakennuksia kuvattiin Kööpenhaminan näyttelyä varten.

Kulosaaren kartanon entinen sisustus kuvattiin kokonaan, samoin kartanon rakenteellisia yksityiskohtia rakennuskorjausten yhteydessä täydentämään rakennus- ja mittapiirustustyötä.

Suomen Aatelsliiton kannatuskomitean Ritarihuoneella 5. — 8. 10. järjestämä näyttely »Antiikkiesineitä herraskartanoista ja helsinkiläiskodeista» valokuvattiin Helsinkiä koskevilta osiltaan. Kokoelma sisältää 21 valokuvaa negatiiveineen.

Helsingin aluetta koskeva sarja ilmavalokuvia, 262 kuvaa, lunastettiin kuva-arkistoon.

Mikrovalokuvaamalla jäljennettiin valtionarkistossa olevat Helsingin Puuseppien ammattikunnalle kuuluneet huonekalu- yms. piirustuksia sisältävät asiakirjat.

Kokoelmien hoito ja luettelointi. Kertomusvuonna suoritetuista töistä oli kokoelmien näytteillepano vaativin ja suuritöisin. Esineitä kunnostettiin ja asetettiin näytteille. Puuvuston ja tekstiilien korjauksiin käytettiin 59 työtuntia. Vanhankaupungin kaivauksissa v. 1930 esiintulleita maalöytöjä, mm. vanhoja rahoja, puhdistettiin maist. M. Kenttämään johdolla. Lisäksi puhdistettiin tina-, hopea- ja kultaesineet. Helsingin kaupunginpostia koskevat postimerkkikokoelmat järjestettiin uudelleen Postimuseon hoitajan Niilo Kukkosen ohjeiden mukaan. Helsingin seudun geologiaa ja esihistoriaa valaisevien karttojen valmistukseen osallistuivat Geologisesta tutkimuslaitoksesta trit Maunu Härme ja Kalevi Virkkala ja kaupunkimittausosastolta dipl. ins. Eero Järviö. Helsingin ympäristökarttaa (mittakaava 1 : 30 000) painettiin museolle näitä ja vastaisia kartoitustöitä varten maanmittaushallituksen kivipainossa 110 kpl ja karttapohjia (1 : 25 000) 30 kpl.

Museon apteekkiosaston luettelointityötä, joka aloitettiin v. 1955, jatkettiin. Selvityksiä esineistä laati farmas. Margareta Ekman. Piirroskokoelmien luettelointia jatkoi 5. 12. alkaen museoharjoittelija, yliopp. Raimo Parko. Vuoden loppuun mennessä oli saatu selvitetyn 113 Helsinki-aiheista piirrosta. Pienoismallien kunnostamistöitä suoritti harjoittelijana toiminut Taideteollisen oppilaitoksen opiskelija Matti Halme, joka avusti myös näytteillepanotöissä.

Kuva-arkiston, jonka hoidosta vastasi toim. apul. Taimi Partanen, selvitys- ja luettelointityöt jatkuivat edelleen koko vuoden.

Sanomalehtileikearkistoa ryhdyttiin luetteloimaan ja luettelokortteja valmistui 1 368 kpl.

Museon päävaraston muutto tapahtui huhtikuussa. Varastoissa suoritettiin järjestely- ja siivoustöitä kesän aikana.

Näytteillepanotyöt ja näytteillepanokaluston valmistuminen. Tammikuussa alkoi uuden kaluston asettaminen paikoilleen kokoelmahuoneisiin. Lasitöiden viivästyttävä yleislakon takia siirtyi kaluston lopullinen valmistuminen toukokuun puoliväliin.

Kaupunginmuseon kokoelmien avajaiset. Museolautakunta päätti 9. 4., että museon uudelleen järjestetyt kokoelmat avataan kutsuvieraille perjantaina 25. 5. klo 15 ja yleisölle sunnuntaina 27. 5. klo 12. Sanomalehdistölle oli järjestetty kokoelmien esittely keskiviikkona 23. 5. Tilaisuudessa jaettiin lehdistön käytettäväksi valokuvia uudelleen järjestetyistä kokoelmista. Kaupunginkellarissa oli avajaispäivänä illalliset museolautakunnan 50-vuotistoimikauden johdosta.

Opastukset ja kävijäin määrä museossa. Kaupunginmuseon kokoelmiin tutustui 25. 5. — 31. 12. välisenä aikana yhteensä 7 087 henkeä; näistä oli maksavia 4 239. Helsingin koulujen luokkia, joista kaksi oli oppikouluista, kävi museossa 36, oppilasmäärän ollessa yhteensä 606. Aukioloaikoja oli pidennetty, joten kokoelmat olivat päivittäin avoinna klo 12—16 ja lisäksi torstaisin klo 18—20, jolloin pääsy museoon oli vapaa. Lauantaisin kokoelmat pidettiin suljettuina. Aikuisilta perittiin pääsymaksuna 50 mk, lapsilta 20 mk. Pääsymaksuista kertyi tuloja 186 540 mk, museon opaskirjoista 42 580 mk ja museossa myydyistä postikorteista 4 040 mk. Tulot olivat yhteensä 233 160 mk.

Paitsi ryhmille järjestettyjä opastuksia ja luentoja, selostettiin kokoelmia myös yksityisille opiskelijoille ja tutkijoille.

Ulkomaisista turistiryhmistä, joille järjestettiin ryhmäkäyntejä museoon, olivat väkimmäiset Neuvostoliitosta tulleet ryhmät.

Osallistuminen näyttelyihin. Helsinki osallistui yhteispohjoismaiseen pääkaupunginmuseoiden näyttelyyn, joka oli avoinna Kööpenhavns Bymuseumissa 15. 9. — 7. 10. Helsingin, Kööpenhaminan, Oslon ja Tukholman kaupunginmuseoiden johtajat pitivät

neuvottelun 4. 4. Kööpenhaminan Raatihuoneessa. Tällöin sovittiin näyttelyn nimeksi: »På Rundrejse til nordiske Hovedstaeder. En sammenligning mellem Helsinki-Helsingfors, København, Oslo og Stockholm omkring 1650, 1850 og i nutiden». Näyttely rakennettiin 6. — 15. 9. välisenä aikana. Kaupunginmuseon osaston järjestivät arkkitehdit Taina Laine ja museonhoitaja Helminen, joka myös kirjoitti näyttelyoppaaseen painetun Helsingin historiaa selostavan luvun. Näyttely saavutti suuren yleisömenestyksen, kävijöitä oli yhteensä 32 251 henkeä. Näyttelyä koskeva selostus sisältyy Suomen Museoliiton vuosikirjaan Osma 1956.
